

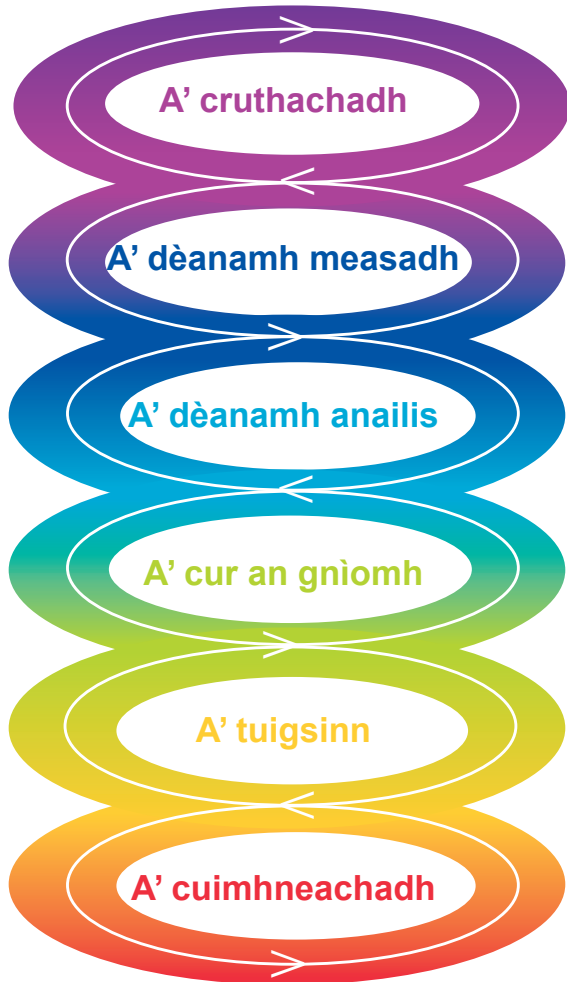
CÙIS BEACHDACHAIDH

A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh
air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bìdh,
slàinte agus teicneòlasan

Ag atharrachadh bheathan tro ionnsachadh

Slighe sgilean

A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bìdh, slàinte agus teicneòlasan

Bidh an goireas seo a' toirt taic do stuthan as urrainn an cleachdadh gus modhan ionnsachaidh is teagaisg a dhealbhadh gus cuideachadh a thoirt do libhrigeadh foghlam coitcheann farsaing a' Churraicealaim airson Sàr-mhathais.

Is e fòcas a' ghoireis raon churraicealaim Slàinte is Sunnd, gu sònraichte eòlasan agus builean Bìdh is Slàinte is Teicneòlasan.

Dè a th' ann an sgil? Is e comas ionnsachaidhe no comas rud a dhèanamh gu math a th' ann?

Tha Keir Bloomer agus Chris McIlroy a' dèanamh sgrùdadh air nàdur sgilean, san obair aca 'Curriculum for Excellence – Developing Skills', "Faodaidh sgil a bhith a' comharrachadh ealamhachd làmhach agus coileanadh corporra. Faodaidh e buntainn ri dòighean simplidh no ris na gnìomhachdan innteachail as iom-fhillte. Faodaidh sgilean a bhith gu math sònraichte leithid ionnsachadh dreuchdail no gu math atharraichte leithid leughadh. Feumar daoine òga an cuideachadh gu bhith a' dol air adhart le beathan toilichte, feumail agus iomlanach ann an suidheachaidhean gun samhail. Feumaidh seo sgilean pearsanta agus eadar-phearsanta, tuigse faireachail, tapachd, sgilean fèin-stiùiridh agus mar sin air adhart. Ge bith am bithear a' faicinn seo bho shealladh eaconamach no sòisealta, tha brosnachadh sgilean aig teis mheadhain soirbheachas a' Churraicealaim airson Sàr-mhathais."

http://www.educationscotland.gov.uk/Images/DevelopingSkills28May_tcm4-719271.pdf

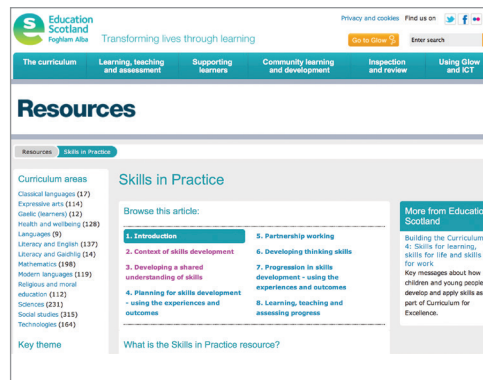
Tha a' ghoireas seo ag amas air beachdan a thoirt seachad air mar as urrainn sgilean smaoineachaidh taic a thoirt do dhealbhadh ionnsachaidh is teagaisg. Is e aon de na buannachdan bho bhith a' leasachadh sgilean smaoineachaidh le luchd-ionnsachaidh gu bheil iad comasach an atharrachadh gu nàdurach. Faodaidh cleachdaichean rangachadh Bloom a chleachdadh gus measadh a dhèanamh air an ìre gu bheil dùbhlain air fhighe a-steach gu eòlasan dealbhaichte luchd-ionnsachaidh. Leigidh seo le luchd-obrach an cuid ceasnachadh agus gnìomhan a luachadh agus aithne fhaighinn air mar as urrainn eòlasan dùbhlain no ionnsachadh dealbhadh àrdachadh far am feum luchd-ionnsachaidh an eòlas agus na sgilean aca a chuir an gnìomh. Le cleachdadh faodaidh luchd-ionnsachaidh cnuasachadh air ro-ionnsachadh agus na h-ath cheummanan san ionnsachadh aca fhèin a thuigsinn agus a riaghladh.

A thuilleadh air an seo tha e na eisimpleir air mar as urrainn an rangachadh seo taic a thoirt do dhealbhadh airson adhartas agus na h-ath cheummanan, agus cuideachd a' beachdachadh air farsaingeachd, dùbhlain agus cleachdadh.

Bu chòir cuideachd a bhith a' brosnachadh luchd-ionnsachaidh an ionnsachadh beairteach aca a ghlacadh agus sin a chlàradh ann an grunn dhòighean nam measg ann an iomhaighean/e-màileidean agus Dealbhadh Ionnsachadh Pearsanta. Mar sin a' faighinn cothrom air cnuasachadh air na sgilean a chaidh a leasachadh agus na h-ath cheummanan san ionnsachadh aca a dhealbhadh.

Le bhith a' dèanamh sgrùdadh air cànan ionnsachaidh agus sgilean comas-obrach cuidichidh seo luchd-ionnsachaidh gu bhith a' leasachadh an tuigse air sgilean a' dèanamh cheanglaichean thairis air a' Churraicealaim airson Sàr-mhathais agus a-steach gu saoghal obrach.

Sgilean airson ionnsachadh, beatha is obair

- ✓ Tha sgilean airson ionnsachadh, beatha is obair, mar a tha air am mìneachadh ann an Togail a' Churraicealaim 4, air an daingneachadh taobh a-staigh nan eòlasan agus nam builean agus air feadh nan Teisteanasan Nàiseanta.
- ✓ Cuidichidh seo le bhith a' toirt seachad eòlasan ionnsachaidh domhainn is buntainneach a bhios a' coinneachadh ri feumalachdan an luchd-ionnsachaidh gu lèir.
- Tha e cuideachd a' soilleireachadh Sgilean Comas-obrach
- ✓ Riaghaltas na h-Alba as urrainn an leasachadh gu nàdurach còmhla ris na cothroman ionnsachaidh beairteach sin.
- Bu chòir do chothroman ionnsachaidh airson adhartas fhaighinn air na sgilean sin a bhith nam pàirt de dhealbhadh ceangailte anns a h-uile sgoil, agus a bhith air an leasachadh còmhla ri eòlasan agus builean.
- ✓ Chithear an adhartas aca air an nochdadh tro na h-irean, bho thràth chun cheathramh agus nas fhaide, gus dèanamh cinnteach gu bheil cothroman aig luchd ionnsachaidh sgilean a chuir an gnìomh agus a leasachadh agus tuilleadh leudachadh a dhèanamh orra a' dh'ionnsaigh saoghal obrach.

Sgilean ann an gnìomh - <http://bit.ly/skillsinpractice>

Chaidh an goireas seo a dhealbhadh gus am bi cleachdaichean is luchd-obrach ùghdarras ionadail ga chleachdadh airson an cuideachadh lèirmheas is adhartachadh a dhèanamh air na modhan gnàthach aca ann a bhith a' leasachadh sgilean airson ionnsachadh, beatha is obair ann an co-theacsa a' Churraicealaim airson Sàr-mhathais.

Is e prìomh thaobh a th' air a' ghoireas a bhith a' cuideachadh le bhith a' toirt suil air ais air dealbhadh airson leasachadh sgilean, agus aig an aon àm a' beachdachadh air dè mar a choimheadadh adhartas, ionnsachadh agus teagasg agus measadh anns an t-suidheachadh agad.

Sgilean airson beatha aig Riaghaltas na h-Alba ro-innleachd sgilean fad-beatha (<http://www.scotland.gov.uk/Goireas/Doc/197204/0052752.pdf>) a' soilleireachadh na deich sgilean comas-obrach a tha 'nas buige':

Riaghladh ùine	Ag obair còmhla ri daoine eile
A' dealbhadh agus ag eagrachadh	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail
A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh
A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh
A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile

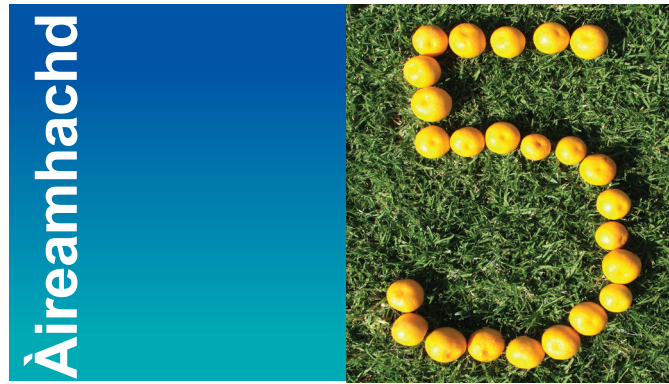
Dleastanas na h-uile

Bidh cleachdaichean uile, nuair a tha iad a' cleachdadh nan eòlasan agus na builean airson ionnsachadh a phlanadh, a' dèanamh cinnteach gu bheileas a' leasachadh litearrachd, àireamhachd agus slàinte is sunnd bho na tràth ìrean agus às dèidh sin, a dh' ionnsaigh ionnsachadh fad-beatha.

Litearrachd

- **Tha èisteachd is labhairt** nan sgilean conaltraidh deatamach nuair a bhithear ag obair ann an àrainneachdan co-cheangailte ri biadh no ag ullachadh biadh aig an taigh
- Tha **briathrachas** math airson a bhith comasach air eòlasan blasaid a mhìneachadh, roghainnean a mhìneachadh agus a bhith ag atharrachadh chlàran-bidh gus gabhail ri fiosan beòil air ais nam feartan feumail do luchd-ionnsachaidh
- Tha **leughadh** reasabaidhean, a' leantainn stiùiridhean gu ceart, ag ionnsachadh mu chungaidhean ùra agus dhòighean còcaireachd, a' leughadh bhileagan bidh, a' leasachadh litearrachd mheadhain gus roghainnean bidh fiosraichte a dhèanamh nan sgilean a bhios gu math feumail dha luchd-ionnsachaidh fad am beatha
- **A' sgrìobhadh** ann an diofar mheadhanan m.e. liostaichean ceannach, clàr-bidh a' dealbhadh agus ag atharrachadh reasabaidhean msaa. Faodaidh cuid de luchd-ionnsachaidh seo a thoirt nas fhaide agus na sgilean sgrìobhaidh aca adhartachadh gus sgrìobhadh mu chùisean bidh co-aimsireil

Àireamhachd

- **Tha tuairmseadh agus cruinneachadh** nam prìomh sgilean ann a bhith a' dèanamh obrachaidhean bidh reusanta, cinnteach agus fìor bheatha gus meud cuibhreann a thomhas agus casg a chuir air caitheamh bidh
- **Tha pròiseasan àireimh, bloighean, ceudadan agus cuideam is tomhas** nam prìomh sgilean ann a bhith a' leantainn reasabaidh/ag atharrachadh reasabaidh, meudachadh cuibhreann, roinneadh chunntasan bidh gach cuid nad inntinn no gu didsiteach
- **Tha sgilean airgid** riatanach airson buidseiteadh, a' tomhas chosgaisean airson roghainnean bidh làitheil, a' dealbhadh ceannach teaghlaich no ag obair ann an co-theacsa bidh
- **Tha riaghladh ùine** riatanach a thaobh ullachadh bidh, còcaireachd, taisbeanadh biadh, sàbhailteachd bidh agus dealbhadh thachartais
- **Tha sgilean comasachd dàta agus anailis** riatanach airson a bhith ag obrachadh susbaint beathachaidh, a' tuigsinn bhileagan no a' dealbhadh airson riatanasan beathachaidh sònraichte
- **Bidh sgilean beachdan air coltachd agus mì-chinnt** a' tighinn am bàrr ann an ullachadh bidh le àrd-chuideim, a' dol a rèir suidheachaidhean atharraichte, a' dealbhadh airson àireamhan mòra no a' toirt air biadh a bhith seasmhach fo èiginn ionmhais

Slàinte agus sunnd

- Gu tric bheir biadh daoine còmhla gu sòisealta agus ionnsaichear prìomh sgilean mu **eadar-obrachadh pearsanta**. Faodaidh biadh a bhith na cho-theacsa buntainneach airson a bhith a' leasachadh **sunnd sòisealta**, a bhith a' tàladh charaidean agus ag ionnsachadh mar phàirt de bhuidheann ann an raon de shuidheachaidhean
- **Tha sunnd corporra** agus tuigse agus am pàirt a tha aig beathachadh math ann a bhith a' gabhail cùram den bhodhaig daonna riatanach tro phrìomh bhliadhnaichean leasachaidh agus nas fhaide
- Ann a bhith a' **planadh airson roghainnean agus atharrachaidhean** tha cudromachd eòlas adhartach air mar a bu chòir biadh a bhith air ullachadh a' toirt deagh eòlas dha luchd-ionnsachaidh fad am beatha agus dh' fhaodadh seo ceangal a dhèanamh a thaobh cothroman-obrach san àm ri teachd
- Bidh eòlas a bheir daoine air adhart gu bhith a' gabhail pàirt ann an **gnìomhachd corporra** cunbhalach a' nochdadh tuigse air cho cudromach 's a tha cothromachadh lùth a thaobh sunnd inntinneil **corpora agus faireachail**

Sgilean Sgafall

A' cuimhneachadh

innis, liost, thoir cunntas, minich, cuir an àite, sgrìobh, lorg, aithris, ainmich, comharraich, cuir bileag, cuimhnich, minich, aithnich, maids, ath-chruthaich, cuir an cuimhne, dealbhaich, tagh, sgrìobh, aithris, cùm cuimhne, cunnt, thoir luaidh, leugh, comharraich, ath-aithris, dèan aithne nad chridhe, smaoinich air ais, faigh a-mach, clàr, ath-innis, dèan sealladh air

Beachdan airson Fianais

cuimhnich na cungaidhean a bhios ann an reasabaidh
thoir cunntas air na ceumannan a ghabhas tu airson reasabaidh a leantainn
ath-chruthaich dòighean air diofar sheòrsaichean bìdh ullachadh

A' tuigsinn

minich, eadar-mhìnich, beachdaich air, ro-innis, eadar-dhealaich, eadar-theangaich, thoir cunntas air, dèan coimeas, dèan sgaradh, leudaich, dèan dealachadh, taisbean, aithris, aithnich, comharraich, dèan aithisg, cuir an cèill, dèan abairt, iompaich, thoir faineas, greimich, faigh ùghdaras, aithnich, faigh tuigse

Beachdan airson Fianais

ro-innis na buaidhean a thig bho bhith a' cleachdadh chungaidhean sònraichte air an toradh deireannach
taisbean grunn dhòighean air glasraich ullachadh
mìnich eadar-dhealachaidhean cultarail

A' cur an gnìomh

fuasgail, leasaich, cleachd, tomhas, atharraich, tagh, dèan deuchainn, seall, crìochnaich, tog, ullaich, dèan, cruinnich, co-dhùn, seall, rangaich, dearbhadh, gabhail a-steach, ag ullachadh, cur thairis, dèan, feuch, faighnich, liost, stèidhich, breithnich, coltaich

Beachdan airson Fianais

dèan sgrùdadh air bileagan beathachaidh
thoir gu buil biadh dha cnapach a' sealltainn na cuibhreannan a tha freagarrach
leasaich clàr-bidh/cosgaisean nuair a gheibhear feumalachdan beathachaidh no buidseit comharraichte

A' dèanamh anailis

dèan anailis, dèan dealachadh, thoir air falbh, dèan sgaradh, minich, rangaich, dèan sanas, co-dhùn, seall, dèan coimeas, tagh, dèan lethsprèidh, òrdaich, cruthaich, dèan dealachadh, dèan ransachadh, co-dhùn, dèan sgrùdadh, dèan deuchainn, dèan dealbh, dealbhaich, ceasnaich, dèan deuchainn, dealbh

Beachdan airson Fianais

rangaich buidhnean bìdh eadar-dhealaichte measail agus gun a bhith measail
dèan coimeas air susbaint bhiotamain roimhe agus an dèidh còcaireachd
tagh agus ullaich chungaidhean a chuireas blas ris agus nach bi feum air salainn ann an reasabaidh

A' dèanamh measadh

breithnich, snasaich, dearbh, dèan anailis, cuir luach air, dèan coimeas, co-dhùn, mol, dèan gearr-chunntas, meas, tagh, fiosraich. dìon, dèan tuairmeas, rangaich, tomhas, ro-innis, tagh, dèan deuchainn, dèan argumaid, beachdaich, dèan deasbad, dèan cuideam, dèan cunntas, dèan sgrùdadh, co-dhùn

Beachdan airson Fianais

breithnich air sgilean teicniceach companach mu bhith ag ullachadh biadh
snasaich blasad, inneach agus sealladh a' bhìdh a tha thu air ullachadh
dearbh roghainnean airson biadh a tha a' coinneachadh ri riatanasan daithead sònraichte

A' cruthachadh

dealbh, cruthaich, sgrìobh, ri-innis, dèan plana, tog, cruthaich, dèan cothlamadh, deasaich, cruthaich, leasaich, atharraich, eagaraich, thoir a-mach, cluiche dreuchd, smaoinich, rèitich, co-obraich, sgrìobh, cruthaich, dèan, minich, leig air, tuairmsich, dèan structar, dearbh, ullaich, cuir ri chèile, minich, ullaich, ceangail, atharraich, tog cheist

Beachdan airson Fianais

eagaraich tachartas agus ullaich biadh iomchaidh
cruthaich biadh a tha iomchaidh airson cuspair cultarail
leasaich clàran bìdh le grìtheidean ùra agus neo-àbhaisteach

A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bidh, slàinte agus teicneòlasan

A' cleachdadh a' ghoireas

1 Bheir **na h-eòlasan agus na builean** cuideachadh dhut gus **adhartas** a choileanadh oir tha 'puist comharrachaidh' no faclan annta a tha a' comharrachadh adhartas de sgilean taobh a-staigh ìrean agus eadar na h-ìrean.

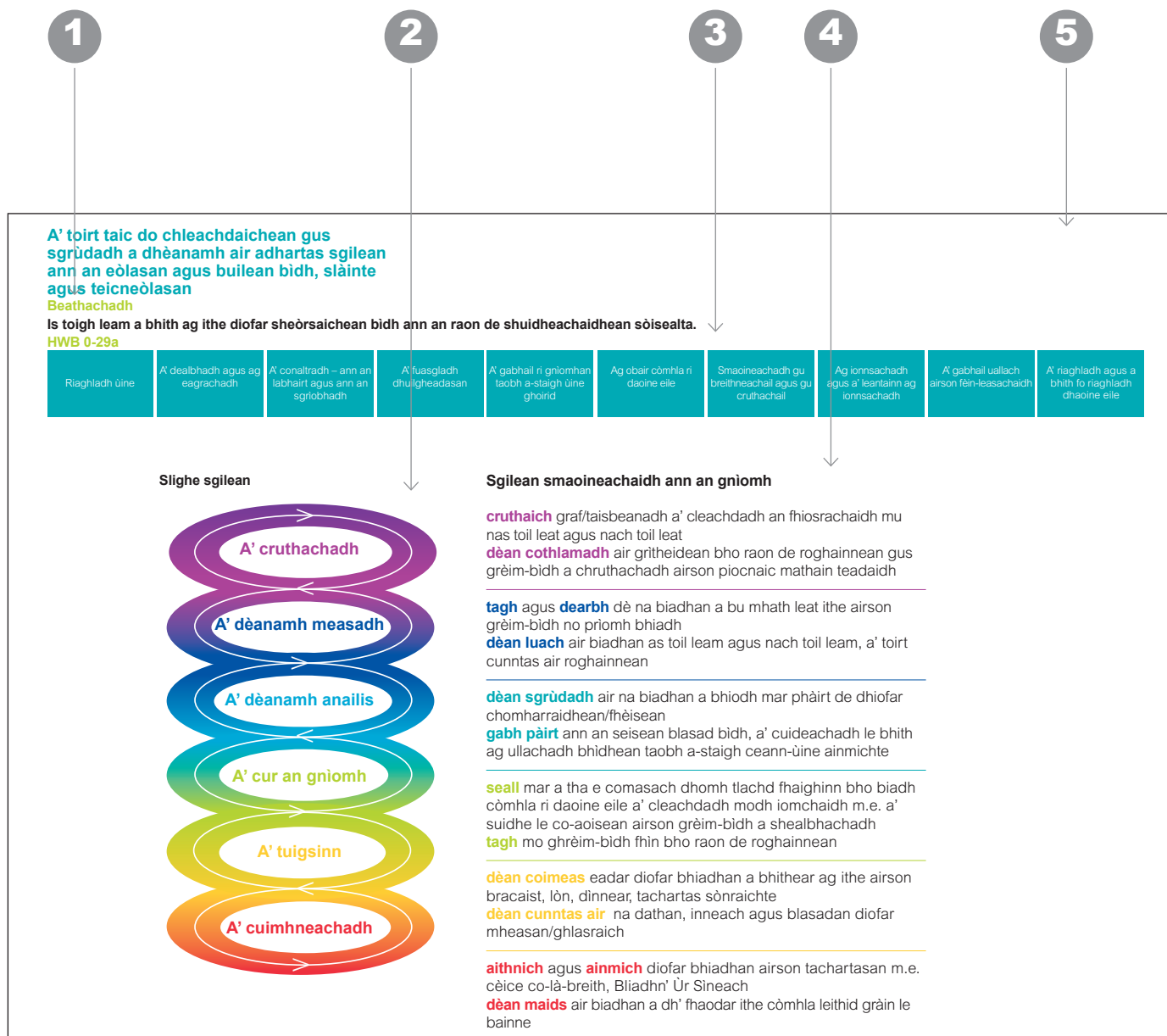
An goireas ionnsachaidh proifeasanta: A' dèanamh measadh air adhartas agus buileachadh ann an Slàinte agus Sunnd — Biadh agus Slàinte (<http://www.educationscotland.gov.uk/learningteachingandassessment/assessment/progressandachievement/curriculum/healthandwellbeing/progress.asp>) a' toirt taic do ionnsachadh agus cnuasachadh proifeasanta le bhith a' toirt seachad tuilleadh fiosrachaidh mu na feartan sònraichte de ionnsachadh agus dealbh de choltas farsaingeachd, dùbhlain agus cleachdaidh. Tha seo air a dhealbhadh gus taic a thoirt do dhearbhadh-càileachd agus gnìomhachd stuaim ann a bhith a' dealbhadh airson adhartas agus modhan riaghlaidh measaidh.

2 Bidh **rangachadh atharraichte Bloom** a' brosnachadh ceasnachadh èifeachdach, a' cruthachadh tuigse nas doimhne ann an luchd-ionnsachaidh. Dh' fhaodadh cleachdaichean an snìomhain a chleachdadh gus measadh a dhèanamh air ìre an dùbhlain taobh a-staigh an ionnsachaidh dealbhaichte. Airson barrachd fiosrachaidh mu bhith a' cleachdadh an rangachadh theirig gu http://www.educationscotland.gov.uk/resources/b/genericresource_tcm4659433.asp

3 Nuair a bhithear a' dealbhadh airson libhrigeadh ghnìomhachd ionnsachaidh tha cothrom aig cleachdaichean cuideam a chuir air aithisg **Scottish Governments Skills for Employability** (<http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/197204/0052752.pdf>) a dh' fhaodar a leasachadh air feadh nan cothroman ionnsachaidh beairteach sin a thathas a' moladh.

4 Bidh gach clàr a' sealltainn na **sgilean smaoineachaidh ann an gnìomh** airson gach eòlas agus buil fa leth ann am biadh, slàinte agus teicneòlasan.

5 Faigh cothrom air an làn-ghoireas air-loidhne aig <http://www.educationscotland.gov.uk/resources/foodhealthskillsupportresource.asp> far am faigh thu cothrom air sùil a thoirt air na beachdan a thathas a' moladh airson ionnsachaidh is teagaisg airson gach eòlas is buil bidh, slàinte is teicneòlasan. Faodaidh tu cuideachd teampaid falamh a luchdachadh sìos gus cothrom a thoirt dhut do bheachdan fhèin a chuir ris agus an leasachadh nas fhaide.

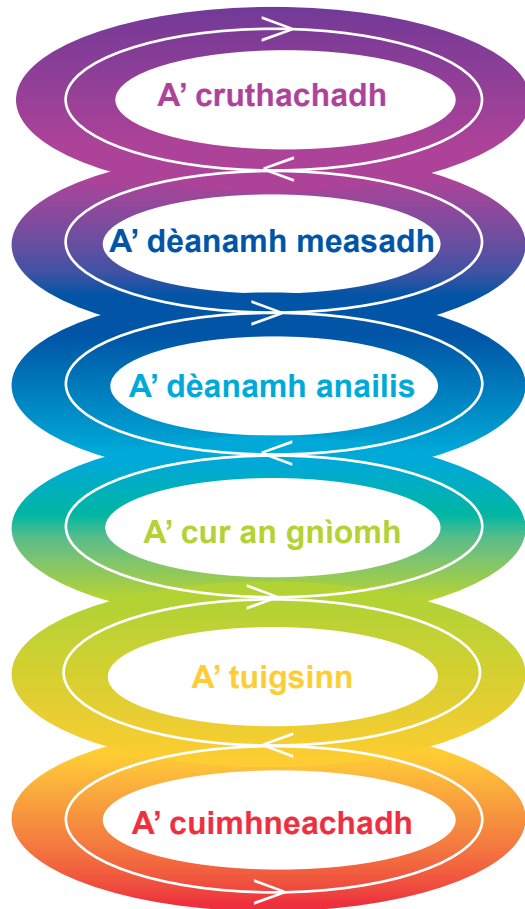
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bìdh, slàinte agus teicneòlasan

Beathachadh

Is toigh leam a bhith ag ithe diofar sheòrsaichean bìdh ann an raon de shuidheachaidhean sòisealta. **HWB 0-29a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

cruthaich graf/taisbeanadh a' cleachdadh an fhiosrachaidh mu nas toil leat agus nach toil leat
dèan cothlamadh air gritheidean bho raon de roghainnean gus grèim-bìdh a chruthachadh airson pìocnaic mathain teadaidh

tagh agus **dearbh** dè na biadhan a bu mhath leat ithe airson grèim-bìdh no prìomh bhiadh
dèan luach air biadhan as toil leam agus nach toil leam, a' toirt cunntas air roghainnean

dèan sgrùdadh air na biadhan a bhiodh mar phàirt de dhiofar chomharraidhean/fhèisean
gabh pàirt ann an seisean blasad bìdh, a' cuideachadh le bhith ag ullachadh bhidhean taobh a-staigh ceann-ùine ainmichte

seall mar a tha e comasach dhomh tlachd fhaighinn bho biadh còmhla ri daoine eile a' cleachdadh modh iomchaidh m.e. a' suidhe le co-aoisean airson grèim-bìdh a shealbhadh
tagh mo grèim-bìdh fhìn bho raon de roghainnean

dèan coimeas eadar diofar bhiadhan a bhithear ag ithe airson bracaist, lòn, dìnnear, tachartas sònraichte
dèan cunntas air na dathan, inneach agus blasadan diofar mheasan/ghlasraich

aithnich agus **ainmich** diofar bhiadhan airson tachartasan m.e. cèice co-là-breith, Bliadhn' Ùr Sìneach
dèan maids air biadhan a dh' fhaodar ithe còmhla leithid gràin le bainne

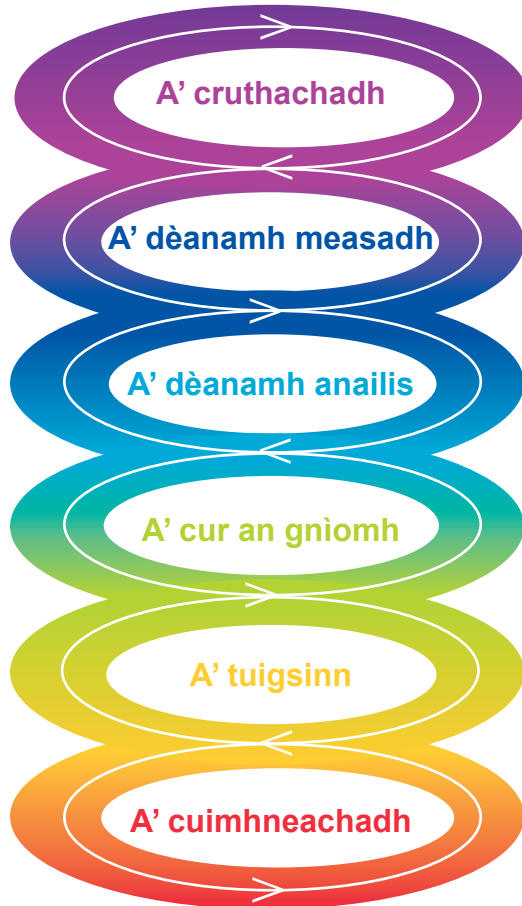
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bidh, slàinte agus teicneòlasan

Beathachadh

Is toigh leam a bhith ag ithe diofar sheòrsaichean bìdh ann an raon de shuidheachaidhean sòisealta. **HWB 1-29a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

dealbhaich agus **cruthaich** biadhan airson tachartas cultarail taobh a-staigh ùine ainmichte m.e. Suipear Burns, Bliadhna' Ùr Sìneach, àm buain msaa

beachdaich air cùisean co-cheangailte ri biadh leithid “a bheil thu a' smaoinichadh gu bheil e cudromach dha teaghlaichean a bhith a' suidhe timcheall bòrd aig amannan bidh?”

dèan luach air agus blas diofar bhiadhan bunaiteach m.e. aran, buntàta, ris, noodles

dèan anailis air co-dhùnaidhean a' chlas mu nas toil agus nach toil leotha agus taisbean na co-dhùnaidhean a' cleachdadh diofar stoidhlichean graf

aithnich na biadhan as anasaiche a dh' fheuch a' chlas/na tidsearan/na pàrantan

dèan sgrùdadh air a' bhiadh as toil agus nach toil leis a' chlas **tagh** biadhan as urrainn an ithe mar phasgain lòin

thoir cunntas don chlas air dè a tha modhan math bùird a' ciallachadh

minich dè a dh' fhaodadh tachairt ann an taigh-bidh m.e. suidh aig bòrd, thoir sùil air clàr-bidh, co-dhùn dè a ghabhas tu, òrdaich biadh msaa.

dean coimeas le bhith a' blasad na biadhan a bhios aig diofar chultaran aig amannan comharrachaidh leithid co-làithean-breith, comharrachaidhean creideimh msaa.

dèan cunntas air diofar àiteachan far an urrainn do dhaoine biadh ithe leithid aig an taigh, ann an cafe, taigh-bidh

dèan liosta de bhlasan is inneachan bidh m.e. milis, searbh, rèidh, cnapach

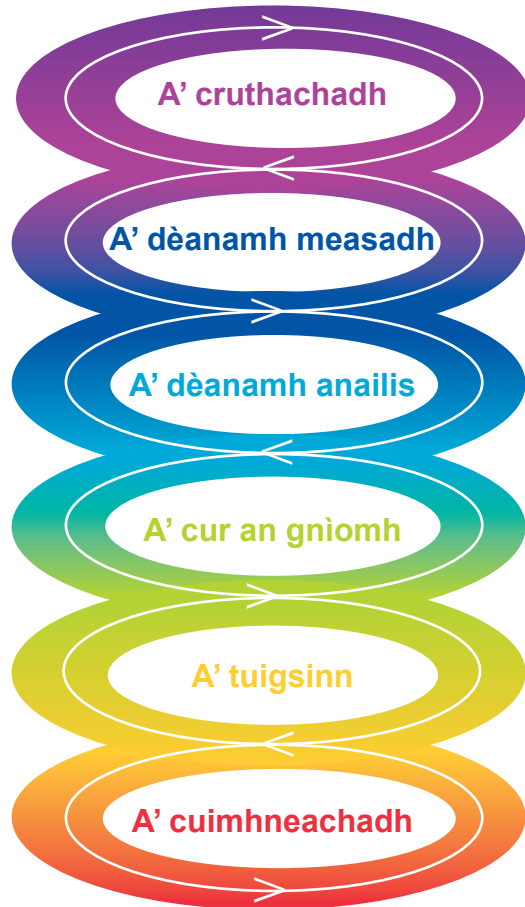
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bidh, slàinte agus teicneòlasan

Beathachadh

Is toigh leam a bhith ag ithe diofar sheòrsaichean bidh ann an raon de shuidheachaidhean sòisealta. **HWB 2-29a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

deasaich seata de stiùiridhean airson modhan math san t-seòmar-bìdh
dealbhaich tachartas coimhearsnachd agus **cruthaich** biadh freagarrach m.e.
Dannsa tì le cuspair a' Chiad Chogaidh, tachartas cuspair litearrachd airson sgoilearan sgoil-àraich

tagh agus **ullaich** measan/glasraich bho gach dath airson seisean blais

beachdaich air na smuaintean agad a thaobh cuspairean co-cheangailte ri biadh leithid “carson a bhiodh sinn ag ithe còig cuibhreannan de mheasan is ghlasraich gach latha?”

taisbean an raon de dhathan de mheasan is ghlasraich m.e. an làthair mar bhogha-froise

minich carson a bhiodh daithead ‘dathteach’ againn

eadar-theangaich clàr-bìdh bho dhùthaich cèin
dèan ullachadh ann a bhith ag òrdachadh biadh ann an cànan eile

dèan taisbeanadh a' cleachdadh cluich dreuchd mu bhith ag òrdachadh biadh ann an taigh-bìdh, gabh uallach ma seach mu bhith nad sheirbheisiche/nad theachdaiche

faigh a-mach mu na cleachdaidhean ithe a tha aig cultaran eile, a bheil na h-amannan bìdh aca mar a tha againne?

thoir cunntas air blas/inneach raon de mheasan is ghlasraich
sgriobh a-mach clàr-bìdh airson tachartas/taigh-bìdh coimhearsnachd

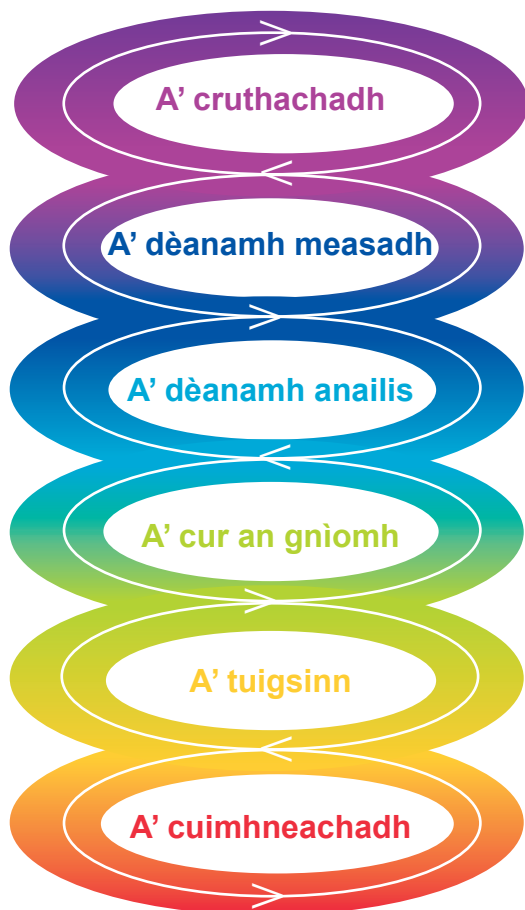
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bìdh, slàinte agus teicneòlasan

Beathachadh

Is toigh leam a bhith ag ithe diofar sheòrsaichean bìdh ann an raon de shuidheachaidhean sòisealta. **HWB 3-29a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

cruthaich brot a' cleachdadh toraidhean bho thùsan ionadail **leasaich** aran/stoidhle aran m.e. aran còmhnhard, sgonna bhlasda airson a thoirt seachad leis an aran a' cleachdadh measgachadh de ghrìtheidean

tagh agus **ullaic**, a' riaghladh ùine gu freagarrach, raon de bhìadhan a bheirear seachad aig tachartas sgoile **dèan luach air** raon de bhìadhan co-chosmhail leithid raon de chàisean, measgachadh de dhìofar ùbhlán

dèan sgrùdadh a' cleachdadh eisimpleirean bìdh làimhseachail de na mothachaidhean a thathas a' cleachdadh nuair a bhithear ag ithe leithid sealladh, fàileadh, blas, suathadh **minich** carson a tha dìofar bhìadhan bunaiteach aig dìofar dhùthchannan

cunnt cosgaisean nan grìtheidean a chleachdas tu sa bhìadh a tha thu air ullachadh **thoir gu buil** bìadhan a tha stèdhichte air bìadhan bunaiteach m.e. dùthchannan a' Cho-fhlaitheis

mìnich/beachdaich air na h-adhbharan a dh' fhaodadh buaidh a thoirt air roghainnean bìdh leithid as toil/nach toil, creideamh, creideasan, cultar, ionmhas **taisbean** mar a dh' ullaicheas thu riarachadh sìmplidh bho dhùthaich eile

sgrìobh lèirmheas de bhìadh a dh' ith thu a' beachdachadh air na blasan, na h-inneachan, an taisbeanadh agus an raon de bhìadh a tha ri fhaighinn **lorg** agus **comharraich** air mapa far a bheil bìadh le tùs ionadail air fhàs

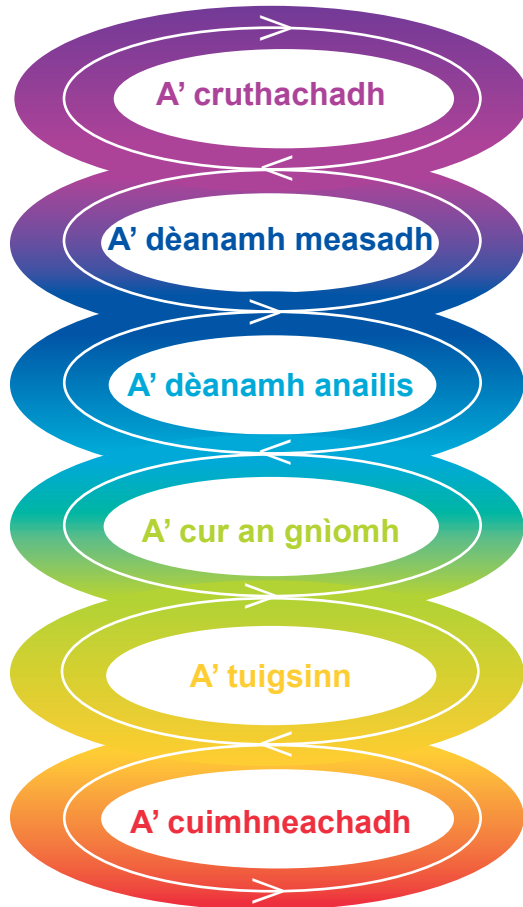
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bìdh, slàinte agus teicneòlasan

Beathachadh

Is toigh leam a bhith ag ithe diofar sheòrsaichean bìdh ann an raon de shuidheachaidhean sòisealta. **HWB 4-29a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

leasaich riarachadh airson clàr-bìdhe cloinne a tha thu a' smaoinichadh a chòrdas ri mòran ach anns am bi deagh bheathachadh
suidhich clàr-bìdhe inntinneach dha clann

dèan measadh air riarachadh a thaobh cosgais, taisbeanadh agus blas
tagh grìtheidean iomchaidh agus ullaich riarachadh, taobh a-staigh ùine ainmichte, airson seòrsa sònraichte de chafé/ thaigh-bìdhe m.e. tapas, taigh-bìdhe àrd-ìre

dèan coimeas eadar raon de bhìadhan a' cleachdadh dòighean anailis mothachail m.e. riarachadh a rèir riatanasan iomchaidh airson daithead eadar-dhealaichte

dèan sgrùdadh air raon de chlàran-bìdhe agus am measgachadh de bhìadh a thathas a' tabhann m.e. thoir air falbh, taighean-bìdhe àrd-ìre, clàran-bìdhe cloinne

ullaich raon de dhòighean air biadh ullachadh
cruthaich raon de bhìadhan a' cleachdadh diofar dhòighean còcaireachd

minich na tha grunn bhriathran bìdh a' ciallachadh
beachdaich air mar a dh' atharraicheadh tu reasabaidhean gus coinneachadh ri feumalachdan raon de theachdaichean

sgrìobh gu taigh-bìdh/colaisde ionadail a' faighneachd mu dheidhinn cothrom tadhail don chlas

dèan liosta de na feumalachdan daithead air am feumar beachdachadh nuair a bhithear a' dealbhadh clàr-bìdh airson taigh-bìdh m.e. glasraichear, aileirdidh chnòthan, gun gluten

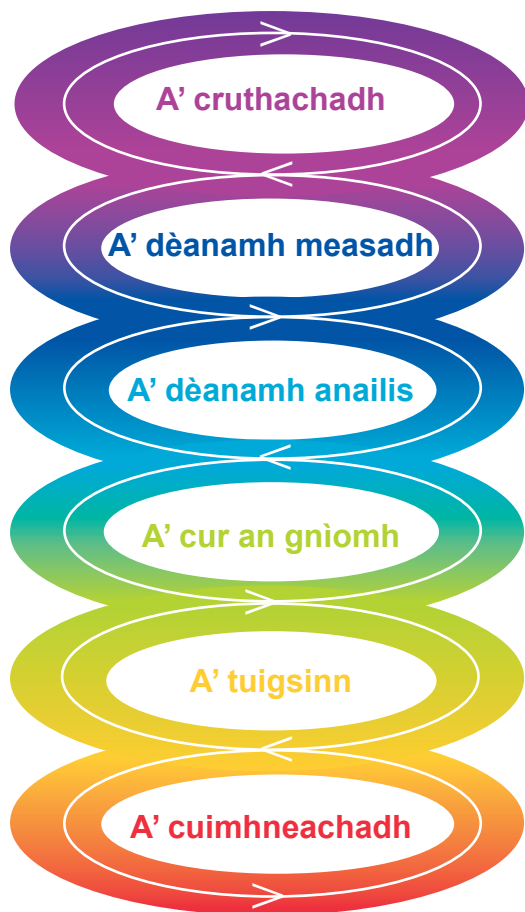
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bidh, slàinte agus teicneòlasan

Co-theacsan bìdh agus aodaich airson sgilean teicneòlasach agus eòlas a leasachadh

Tro m' ionnsachadh, tha mi a' roinn mo smuaintean ri daoine eile, airson cuideachadh a bharrachd le leasachadh bheachdan agus cheistean fhuasgladh. TCH 0-11a

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

dèan bobhla brot le grìtheidean ionadail
dèan sgeadachadh Nollaige a' cleachdadh dealbhadh agus stuthan taghte

dèan coimeas eadar bheachdan ann am buidheann air dè dh' fhaodadh tachairt ma chuireas sinn diofar ghrìtheidean a-steach, sin ri ràdh, an atharrachadh dath, blas agus inneach a thig bho bhith a' cur brot tomàto ris no a' briseadh suas a' ghlasraich ann an dòigh eadar-dhealaichte

dearbh mar a tha do roghainn de ghoireasan a' ceangal ris a' ghnìomh dealbhaidh

a' dèanamh anailis air na h-atharrachaidhean sa ghlasraich tron phròiseas dèanamh a' bhrot

minich mar a chrochas tu do sgeadachadh air a' chraobh

tagh bho raon de dh' acfhainn còcaireachd an fheadhainn as iomchaidh airson brot a dhèanamh

tagh dealbhadh airson do sgeadachadh m.e. bodach-sneachda, craobh Nollaige, rionnag

thoir cunntas air a' phròiseas mu bhith a' dèanamh brot leis a' bhuidheann

minich na gnìomhan a tha an sàs ann a bhith a' dèanamh sgeadachadh m.e. a' taghadh stuth, a' gearradh, a' glaodhadh

ainmich tan acfhainn agus na grìtheidean air a bheil feum airson brot a dhèanamh

ainmich na goireasan air a bheil feum airson sgeadachadh Nollaige aodaich a dhèanamh

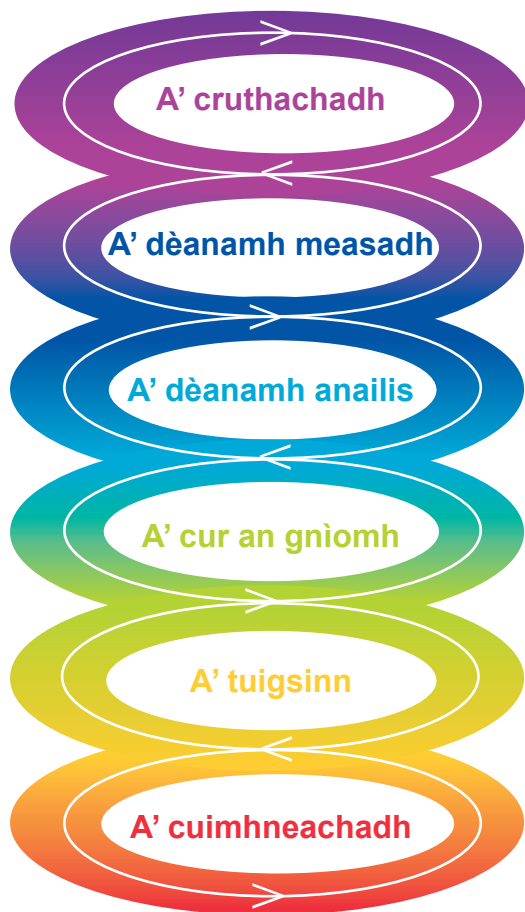
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bidh, slàinte agus teicneòlasan

Co-theacsan bidh agus aodaich airson sgilean teicneòlasach agus eòlas a leasachadh

Tro rannsachadh agus mac-meanmhainn, 's urrainn dhomh ro-innleachdan airson ceistean fhuasgladh a thoirt air adhart, gus coinneachadh ri dùbhlanan dealbhaidh le fòcas air biadh no aodach. **TCH 1-11a / TCH 2-11a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

dealbh ro-innleachd margaidheachd reic
cruthaich toraidhean bìdh/aodaich airson an reic aig tachartas togail airgid sgoile

dèan co-dhùnadh air clàr-ama airson toraidhean bìdh/aodaich a dhèanamh

dèan ro-innse ai cò mhead nithean bìdh/aodaich a tha rin dèanamh airson prothaidean àrdachadh agus caitheamh isleachadh

tagh nithean soirbheachail airson an dèanamh
dèan anailis air co-dhùnaidhean deuchainn tùs-samhail gus aithne fhaighinn air leasachaidhean sam bith

taisbean na co-dhùnaidhean deuchainn gu cruthachail
dèan tùs-samhlan gus deuchainn a dhèanamh air miann dhaoine air toraidhean a dh' fhaodar fhaighinn bho bhìadh/aodach

dèan rannsachadh agus sgrùdadh air cuid de na beachdan sin nas fhaide

beachdaich air beachdan a dh' fhaodadh a bhith ann airson toraidhean bìdh/aodaich

dèan liosta den mhargadh de theachdaichean/thargaid airson an tachartas

dèan aithne air na prìomh phuingean airson beachdachadh orra ann a bhith a' coinneachadh ris an dùbhlán dealbhachaidh

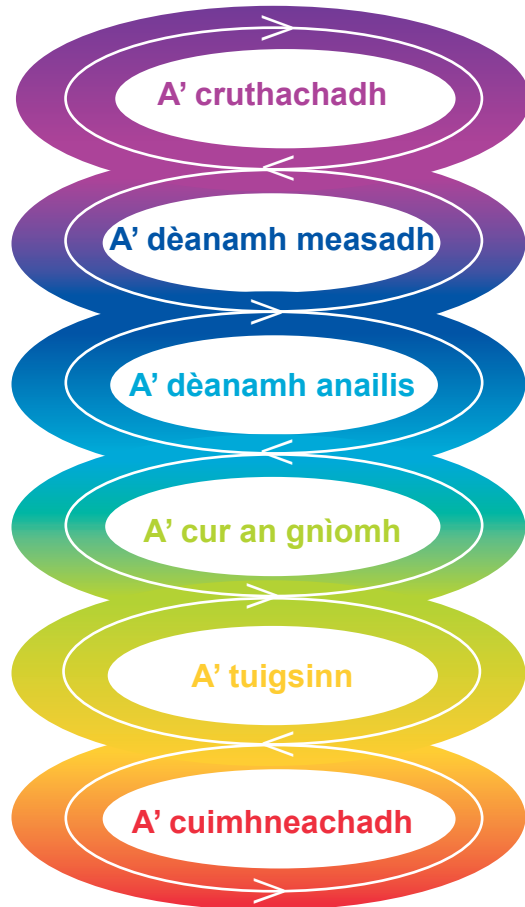
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bìdh, slàinte agus teicneòlasan

Co-theacsan bìdh agus aodaich airson sgilean teicneòlasach agus eòlas a leasachadh

Tro bhith a' cleachdadh ro-innleachdan airson ceistean fhuasgladh, agus tro bhith a' sealltainn cruthachalachd ann an dùbhlain dealbhaidh, 's urrainn dhomh biadh no aodaichean a phlanadh, a leasachadh, a dhèanamh agus a luachadh, gus am bi iad a rèir fheuman aig an taigh no ann an saoghal na h-obrach. **TCH 3-11a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

dealbhaich nì fasain/aodaich ùr, ùr-nodha stèidhichte air pròiseasan cruthachaidh is measaidh

dèan measadh air mar a b' urrainn do nì fasain/aodaich a dhèanamh nas fheàrr gus tuilleadh coinneachadh a dhèanamh ri feumalachdan an dùbhlain dealbhaidh

dèan rannsachadh air mar a tha an nì fasain/aodaich a' coinneachadh ri feumalachdan an dùbhlain le bhith a' deasachadh ceistean airson a' bhuidheann thargaidte

cruthaich an nì fasain/aodaich gus coinneachadh ri feumalachdan an dùbhlain taobh a-staigh na h-ùine ainmichte

dèan dealbh air mar a nì an rud agad le bhith a' dealbhadh plana a tha a' sealltainn na ceumannan a chaidh a ghabhail ann a bhith a' dèanamh an rud agad

dèan rannsachadh air stuthan/goireasan a tha rim faighinn airson an nì (na nithean) bìdh/aodaich agad a dhèanamh

dèan luath-sgrùdadh air beachdan dealbhaidh agus taisbean iad sin le bhith a' cleachdadh bòrd-modh, mapa inntinn, cunntasan no dealbhan

dèan aithne air na prìomh phuingean a tha san ullachadh dealbhaidh

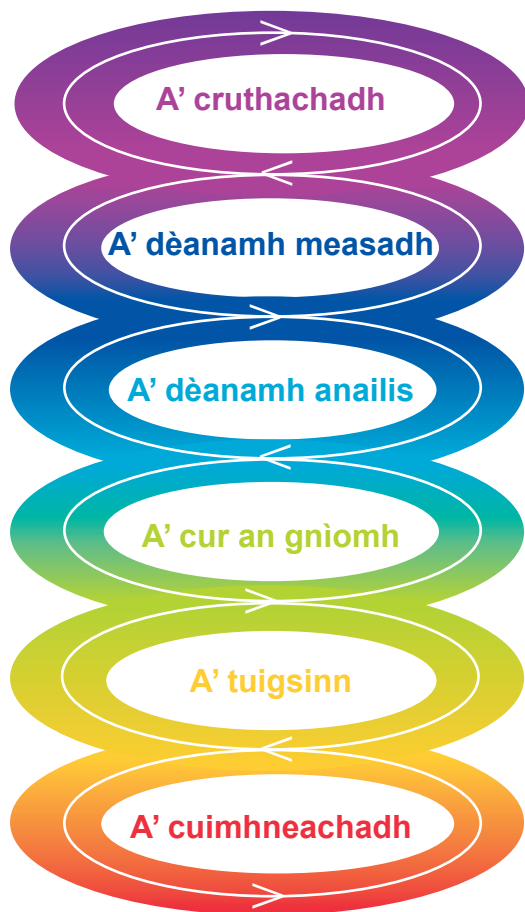
A' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann an eòlasan agus builean bidh, slàinte agus teicneòlasan

Co-theacsan bidh agus aodaich airson sgilean teicneòlasach agus eòlas a leasachadh

A' sealltainn cruthachalachd agus nua-thionnsnadh, 's urrainn dhomh biadh no aodach a tha a' sìor fhàs iomadh-fhillte, a dhealbhadh, a phlanadh agus a thoirt gu buil, gu bhith a' sàsachadh feumalachdan an neach-cleachdaidh aig an taigh no ann an saoghal na h-obrach. **TCH 4-11a**

Riaghladh ùine	A' dealbhadh agus ag eagrachadh	A' conaltradh – ann an labhairt agus ann an sgrìobhadh	A' fuasgladh dhuilgheadasan	A' gabhail ri gnìomhan taobh a-staigh ùine ghoirid	Ag obair còmhla ri daoine eile	Smaoineachadh gu breithneachail agus gu cruthachail	Ag ionnsachadh agus a' leantainn ag ionnsachadh	A' gabhail uallach airson fèin-leasachaidh	A' riaghladh agus a bhith fo riaghladh dhaoine eile
----------------	---------------------------------	--	-----------------------------	--	--------------------------------	---	---	--	---

Slighe sgilean

Sgilean smaoinich ann an gnìomh

cruthaich an dealbhadh deireannach agad ann an cruth nì bidh/aodaich taobh a-staigh ùine ainmichte
leasaich do bheachd nas fhaide gus na h-atharrachaidhean sin a thoirt a-steach

mol na nithean air an dèanar tuilleadh leasachadh le atharrachaidhean iomchaidh
dèan measadh air beachdan dealbhaidh mu choinneamh an ullachadh dealbhaidh tùsail

mìnich mar a tha na beachdan dealbhaidh a' coinneachadh ri feumalachdan an neach-cleachdaidh ann a bhith a' cruthachadh nì bidh/aodaich
dèan deuchainn air nithean a' cleachdadh anailis mothachaidh gus faicinn dè cho math 's a tha iad a' sàsachadh feumalachdan an neach-cleachdaidh

ullaich nithean airson deuchainn
dèan breithneachadh air na beachdan dealbhaidh as iomchaidh gus coinneachadh ri feumalachdan an neach-cleachdaidh

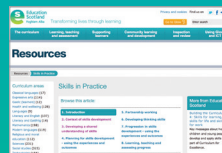
dèan geàrr-chunntas air na co-dhùnidhean agad agus thoir taisbeanadh don chlas
dèan sealladh air na beachdan agad le bhith a' suidheachadh bòrd-modh

thoir cunntas air an seòrsa de nithean a bhiodh comasach a dhèanamh
thoir cunntas air feumalachdan an neach-cleachdaidh

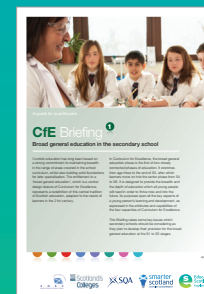
Fiosrachadh agus goireasan

http://www.educationscotland.gov.uk/Images/HWBfoodandhealthFinal_300113_tcm4-746176.pdf

<http://bit.ly/skillsinpractice>

http://www.educationscotland.gov.uk/resources/c/genericresource_tcm4720104.asp?strReferringChannel=theCurriculum&strReferringPageID=tcm:4-7115583-64&class=I3+d148554

<http://www.educationscotland.gov.uk/resources/c/cpdsupportframework-todeveloppracticalfoodskills/introduction.asp>

<http://www.educationscotland.gov.uk/theCurriculum/howdoyoubuildyourcurriculum/curriculumplanning/whatis-buildingyourcurriculum/btc/btc4.asp>

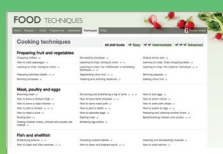
<http://www.focusonfood.org/cooking-buses.html>

<http://www.educationscotland.gov.uk/studyingScotland/index.asp>

http://www.educationscotland.gov.uk/resources/c/genericresource_tcm4731978.asp?strReferringChannel=theCurriculum&strReferringPageID=tcm:4-7115583-64&class=I3+d148554

<http://www.bbc.co.uk/food/techniques>

http://www.educationscotland.gov.uk/Images/SkillsforScotlandAlifelong-skillsstrategy_tcm4-711033.pdf

http://www.educationscotland.gov.uk/resources/c/genericresource_tcm4732286.asp?strReferringChannel=theCurriculum&strReferringPageID=tcm:4-7115583-64&class=I3+d148554

<http://www.foodafactoflife.org.uk/>

http://www.educationscotland.gov.uk/Images/SkillsforScotlandAcceleratingrecovery_tcm4-711034.pdf

Airson leth-bhreacan clò-bhuailte den ghoinne seo iarraidh cuir post-d gu: HealthandWellbeing@educationscotland.gov.uk
Tha an leabhran eòlasan agus builean Cùis beachdachaidh: a' toirt taic do chleachdaichean gus sgrùdadh a dhèanamh air adhartas sgilean ann am biadh, slàinte agus teicneòlasan ri fhaighinn air-loidhne airson an clò-bhualadh agus gheibhear cuideachd teampalaid falamh airson na beachdan agad fhèin a chuir a-steach agus tuilleadh leasachadh a dhèanamh orra:
<http://www.educationscotland.gov.uk/resources/f/foodhealthskillsupportresource.asp>